

i odborné publikum. Doslov dr. Jána Bodnára štúdiu vhodne dotvára a dokresluje.

E. Jurániová

● **ZDRAVOTNÍCTVO A VEDECKÝ SVETONÁZOR** — je názov novej periodickej publikácie, ktorú ako skriptum pre ideologickú výchovu zdravotníckych pracovníkov vydáva odbor SNR pre zdravotníctvo vo Vydavateľstve Osveta. Prvé číslo má 58 strán a obsahuje štyri články (náklad 800 výtlačkov, rotaprint).

V úvodnom článku „K niektorým otázkam ideologickej výchovy v zdravotníctve“ M. Ošmera poukazuje na nutnosť zlepšenia ideologického štúdia zdravotníckych pracovníkov. Vydávanie tejto pomôcky má uľahčiť lekárom ideologické štúdium. Autor zdôrazňuje, že sa treba sústrediť najmä na formovanie a prehlbovanie zásad komunistickej morálky v myslení a praktickej činnosti zdravotníckych pracovníkov, na boj za dôsledné prekonanie náboženských predsudkov a vyzbrojenie zdravotníkov pre aktívnu vedeckoateistickú výchovu občanov a napokon na boj s nevedeckými idealistickými názormi a tendenciami v samotných lekárskejších vedách.

Článok V. Pujdesa a M. Ošmeru — „Tretia päťročnica — plán vyspelej socialistickej spoločnosti“ má všeobecne informatívny charakter.

Filozofickej problematike sú venované dva články: J. Jančovičová „K problémom materialistického chápania spoločnosti“ a T. Niederlanda „Význam chemických reakcií pre materialistické chápanie životných procesov v organizme“.

J. Jančovičová podáva stručný prehľad názorov význačných predmarxistických mysliteľov na dejiny, poukazuje na príčiny ich vcelku idealistického poňatia spoločenského života, zhŕňa hlavné črty vedeckého vysvetľovania dejín. V závere autorka poukazuje na reakčnú úlohu súčasnej buržoáznej sociológie. Článok vcelku úspešne podáva stručný, v niekolkých vetách načrtnutý prehľad hlavných názorov na deji-

ny, avšak prílišná stručnosť viedla niekde k nejasnostiam a drobným nepresnostiam.

T. Niederland vo svojom článku úvodom pripomína hlavné úlohy biochémie a zdôrazňuje význam biochemického skúmania života pre podloženie vedeckého materialistického svetonázoru. Ukazuje, že pre boj materializmu s idealizmom mali veľký význam niektoré vedecké zistenia, najmä Wöhlerova syntéza močoviny, zistenie a izolácia mechanizmu účinku enzýmov a vysvetlenie energetickej podstaty chemických reakcií, prebiehajúcich v živom organizme. Článok je zaujímavý, avšak vyskytujú sa v ňom zbytočné nepresnosti (napr. na str. 50 autor hovorí, že „život sa teda ukazuje ako najvyššia forma pohybu hmoty“).

Potreba periodickej publikácie zaoberajúcej sa ideologickými problémami práce v zdravotníctve a v lekárskejších vedách je nesporná. Preto treba Zdravotníctvo a vedecký svetonázor vrelo uvítať, zaželat kolektívu Katedry marxizmu-leninizmu SÚDL v Bratislave — na pleciah ktorého leží starostlivosť o jeho vydávanie — veľa úspechov a čitateľom veľa zaujímavých a kvalitných článkov.

J. K.

● **O FORMÁCH SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA.** — V súvislosti s budovaním socializmu a komunizmu, ako i so súčasným ideologickým bojom medzi komunistickým a buržoáznym svetonázorom stáva sa zvlášť aktuálnou problematika foriem spoločenského vedomia. Vychádzajúc z tejto potreby, napísal kolektív Katedry dialektického a historického materializmu a humanitných fakúlt Lomonosovovej univerzity v Moskve knihu „Formy spoločenského vedomia“ (Formy občestvennogo soznanija — Izdatelstvo Moskovskogo universiteta 1962). Autori si nekládli za úlohu riešiť špeciálne teoretické otázky, ale predovšetkým sledovali prístupné a pútavé vysvetlenie tých otázok, s ktorými sa propagandisti marxistickej filozofie stretávajú v praxi.

Kniha je rozdelená do 7. kapitol. Autor prvej kapitoly Spoločenské bytie a spoločenské vedomie, G a k, zameril svoju pozornosť na problematiku vzťahu spoločenského a individuálneho vedomia, spoločenskej ideológie a psychológie, na otázky foriem spoločenského vedomia a ich vývoja, na jednotu ideologických foriem, na otázku relatívnej samostatnosti ideológie a jej vzniku. Sercov a Pičugin objasňujú čitateľovi politické a právne názory a idey ako jednu z foriem spoločenského vedomia, ktorá bezprostredne súvisí s ekonomickou základňou. Autori štúdie o morálke — Udelov, Auđujev, Alexejev, Voronkov okrem iného vyvracajú nesprávnu a škodlivú rozličných nevedeckých názorov, ako Kantov kategorický imperatív, názory Maritaina, Hesse na a Deweya, ukazujú špecifikum marxistickej morálky. Goldentricht objasňuje vznik a povahu umenia, jeho predmet, problém umeleckej metódy a jej zvláštnosti, vzťah umeleckej metódy k svetonázoru a ukazujú, i zdôrazňujú spoločenskú úlohu umenia vyzdvihuje úlohu socialistického realizmu pri výchove pracujúcich. V ďalšej kapitole — o filozofii — vysvetľuje sa špecifičnosť filozofie, marxistickej filozofie, ako aj charakteristické črty súčasnej buržoáznej filozofie. V kapitole o náboženstve Ugrinovič a Čugajev vystupujú proti nesprávne, zúženému chápaniu náboženstva ako len ideológie. Skúmajúc náboženstvo ako veľmi zložitý jav, ukazujú na jeho rozmanité stránky — obradovosť, ideológia, intelektuálna alebo emotívna stránka.

Poslednou formou spoločenského vedomia v knihe je veda. Výrobná činnosť, v ktorej sa uskutočňuje stála výmena látok medzi človekom a prírodou, má vždy cieľavedomý charakter. V procese práce si ľudia stavajú pred seba určitý cieľ, ktorý sa podľa vypracovaného plánu usilujú dosiahnuť, splniť. V podmienkach výrobných činnosti, v stanovení cieľa, v rozpracovaní plánov vedúca úloha patrí práve vede. Veda, odrážajúc zákonitosti objektívneho

sveta, odráža potreby spoločenskej praxe a zároveň ukazuje a dáva prostriedky a metódy pre tieto potreby. Veda — podľa Marxa — vystupuje ako duchovná potencia rozvoja výroby a vôbec celej spoločnosti. O pôsobení výroby ako základného určujúceho faktora na rozvoj vedy niet pochýb. Vznik a rozvoj vedy je určený praktickými potrebami. Táto skutočnosť nijako nevyklučuje relatívnu samostatnosť vedy a jej aktívnu úlohu. Veda dáva výrobe možnosť priemyselne využiť nové javy a procesy prírody. Vedecké úspechy sa realizujú v technológii výroby. Podľa Račkova a Bujeva by však bolo nesprávne považovať vedu za výrobnú silu. Autori uvádzajú svoje námietky: 1. Chápať vedu ako prvok výrobných síl má za následok, že sa stráca dôležitý svetonázorový, gnozeologický zmysel o otázke vzťahu hmotných a duchovných faktorov v rozvoji spoločnosti. Veda tu vystupuje ako základ a východisko rozvoja výroby a všetkých spoločenských zmien, no a to je idealizmus. 2. Ak veda vystupuje ako prvok výrobných síl a ak ju vďaka do výroby, potom nie je už vedou, ale vecné faktory práce vytvorené za pomoci vedy. I keď sú tieto argumenty veľmi zaujímavé, nestačia na vyvrátenie tézy, že veda sa stáva výrobnou silou. Považovať vedu za výrobnú silu, neznamená zrušiť jej aktívnu úlohu, relatívnu samostatnosť, ani jej gnozeologický význam. Isteže nemožno stotožňovať určitú vedeckú činnosť s materiálnou výrobou. Pokiaľ nie je veda predmetná v technike, je len potenciou výrobnou silou. Reálnou výrobnou silou sa stáva až vtedy, ak sa vedecké teórie realizujú v technike, v technológii výroby.

Kniha má slúžiť ako učebná pomôcka pre poslucháčov, ktorí systematicky študujú marxisticko-leninskú filozofiu. Pre svoj veľmi dobrý spôsob podania, aktuálnosť, sviežosť, pútavosť, odporúčame prácu najmä tým, ktorí chcú získať ucelený obraz o úplnej problematike spoločenského vedomia. Ako metodická pomôcka bude osožná aj tým, ktorí začínajú prednášať kurz mar-

xistickej filozofie a propagujú politické a vedecké poznatky pomocou osvetovej práce, alebo ľudovými univerzitami, či akadémiami.

E. Duda

● **TIEŇ Vatikánu nad Latinskou Amerikou.** — Vydavateľstvo Akadémie vied SSSR vydalo koncom minulého roku populárno vedeckú prácu I. Lavreckého *Tieň Vatikánu nad Latinskou Amerikou*.^{*} Lavreckij je aj našim čitateľom známy svojou knihou *Vatikán, náboženstvo, financie a politika* (SVPL 1958, s. 325).

Autor ukazuje v pravom svetle úlohu katolíckej cirkvi v Latinskej Amerike od prvých koloniálnych výbojov až do dnešných dní. Katolíckej cirkvi sa nevidaným násilím nad domorodým obyvateľstvom podarilo zakotviť v Južnej Amerike. Spomienka na misijnú činnosť katolíckych duchovných sa zachovala v indiánskom prísloví: „Býka sa chráňte spredu, osla zozadu a kňaza zo všetkých strán“. Násilné vnútenie katolicizmu, drancovanie a bezpríkladné vykorisťovanie, beštiálne potlačovanie každého najmenšieho náznaku odporu a mnoho iných „cností“ katolíckeho duchovenstva sa skrýva za jednoduchými slovami indiánskeho príslovia.

Katolícka cirkev bola a zostáva najväčším nepriateľom národnooslobodzovacieho boja juhoamerických národov. „...niet čiernejšej stránky v dejinách katolíckej cirkvi v Amerike ako pomer cirkevnej hierarchie k hnutiu za nezávislosť“ — písal americký historik Mecham (s. 105) Južná Amerika je jediný kontinent, kde katolícke vierovyznanie úplne prevláda. V Ázii katolícka cirkev nepochodila (len necelé 2,5 % obyvateľstva sa hlási ku katolicizmu), v Afrike — nehľadiac na veľké úsilie zo strany cirkvi — sú výsledky tiež minimálne (asi 8 % obyvateľstva

vrátane belochov sú prívržencami katolíckej cirkvi).

Podľa plánov Vatikánu Latinská Amerika má zostať baštou katolicizmu. Katolicizmus sa všemožnými prostriedkami snaží zamedziť národnooslobodzovací boj juhoamerických národov. Argentínsky klerikálny činiteľ Amadeo cynicky priznáva: „Nás hlboko znepokojuje možnosť veľkého povstania nás pod kombinovaným vplyvom marxistickej doktríny a svetovej revolúcie farebných národov“ (s. 170).

Čo všetko znepokojuje klerikálov a čo ich ešte len začne znepokojovať v budúcnosti. Veď víťazná vlna národnooslobodzovacieho hnutia už dosiahla aj brehy Latinskej Ameriky.

(Iš)

● **MEDZINÁRODNÝ SBORNÍK O NEURÓZACH.** — Problematika neuróz zasahuje na jednej strane do lekárskejších vied — najmä psychiatrie, neurológie a fyziológie vyššej nervovej činnosti, na druhej strane do spoločenských vied a do disciplín, skúmajúcich psychický život ľudí. Svojrázna „interferencia“ sociálneho, biologického a psychického spôsobuje, že sa o problematiku neuróz zaujíma nielen lekárska verejnosť, ale aj sociálni pracovníci, vychovávatelia, psychológovia a v neposlednom rade aj filozofi. Pri štúdiu neuróz sa totiž nevyhnutne uplatňuje aj svetonáhľad, chápanie vývinu a usporiadania spoločnosti, ľudských vzťahov, dynamiky a štruktúry ľudskej osobnosti, prístup k vzťahu telesného a duševného, k interakcii jednotlivca a spoločnosti a pod.

Naznačený charakter problematiky vtláčil pečať aj recenzovanému zborníku. Pri veľkom počte príspevkov od autorov najrozličnejšej ideovej príslušnosti, odborného zamerania a špecializácie ťažko by sme mohli očakávať jednotný a naprosto ucelený rozbor problémov, súvisiacich s liečbou, patogenézou a teoretickým a metodologickým rozpracovaním danej problematiky. Markantnou črtou zborníka je

^{*} I. Lavreckij, *Tieň Vatikánu nad Latinskou Amerikou*, Moskva 1961, s. 206.